

Scientific Production of Iran in Sociology and Demography

Soraya Ziaei
Ali Akbar Khasseh
Ali Hatami
Payame Noor University

Abstract

Using bibliographic records from the ISI databases, this paper tries to give a complete view of scientific productions of Iran in sociology and demography. The time period considered in this study is 1980-2009. Findings revealed that out of 72,229 articles written by Iranian authors during 1980-2009, a total of 77 articles (0.10 %) were in the field of sociology and demography. Some of these articles are at the result of collaborative works and some of them are non-collaborative ones. Iranian authors of sociology and demography have many collaborative articles with their counterparts in the United States. On the other hand, results indicated that University of Tehran with 22 records (28.57%), University of Shiraz with 18 records (23.37%), and Tarbiat Moallem University with 6 records (7.79%) are the most productive institutions in the field of sociology and demography, respectively. Generally, scientific productions in the field of sociology and demography show a kind of increase in 2006 onwards.

Keywords: Sociology, Demography, Scientometrics, Scientific production, ISI citation databases.

تحلیلی بر تولیدات علمی ایران در حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی در عرصه بین‌المللی

ثریا ضیایی^۱

استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام

نور

علی اکبر خاصه^۲

گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام نور

علی حاتمی^۳

کارشناس ارشد جامعه‌شناسی و عضو هیأت علمی

جهاد دانشگاهی (ایسپا)

چکیده

در این پژوهش که از نوع مطالعات علم‌سنجی به شمار می‌رود، با استفاده از نمایه‌نامه‌های پایگاه اطلاعاتی آی.اس.آی به بررسی روند وضعیت تولیدات علمی ایران در رشته جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی از سال ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۹ پرداخته شده است. نتایج بررسی نشان داد که تولید علمی ایران در پایگاه اطلاعاتی آی.اس.آی در فاصله زمانی ۲۰۰۹-۱۹۸۰ تعداد ۷۲۲۲۹ مدرک می‌باشد که از این میان تعداد ۷۷ مدرک (۰/۱۰ درصد) مربوط به رشته جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی است. پژوهشگران ایرانی حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی بیشترین میزان همکاری علمی را با هم‌تایان خود در کشور ایالات متحده داشته‌اند. یافته‌های مربوط به دانشگاه‌ها مشخص نمود که دانشگاه تهران، دانشگاه شیراز، و دانشگاه تربیت معلم تهران به ترتیب در رتبه‌های اول تا سوم تولید علم در حوزه جامعه‌شناسی قرار دارند. یافته‌های مربوط به روند تولیدات علمی حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی نشان داد که در سال‌های ۲۰۰۷، ۲۰۰۹، و ۲۰۰۸ میلادی نگارش و پژوهش پیرامون جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی بسامد بیشتری داشته است.

کلیدواژگان: جامعه‌شناسی، جمعیت‌شناسی، تولید علمی، علم‌سنجی، آی.اس.آی، نمایه‌نامه‌های استنادی علوم.

1. soraya.ziaei@gmail.com

2. Khasseh@gmail.com

3. Alihatami80@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۱۱/۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۲/۲۹

تحلیلی بر تولیدات علمی ایران در حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی در عرصه بین‌المللی

مقدمه

از مباحث مهمی که در دهه کنونی بدان توجه وافری شده است مسئله تولید علم می‌باشد. بی‌گمان دانشگاه‌ها به عنوان خاستگاه علم و دانش نقش مهمی در تولید علم و تسریع پله‌های ترقی در هر کشوری ایفاء می‌نمایند.

در سالیان اخیر علاقه زیادی به استفاده از اطلاعات کتابشناختی برای ارزیابی فعالیت‌های پژوهشی به وجود آمده است. ارزیابی فعالیت‌های پژوهشی به منزله یکی از مهم‌ترین ابزارهای نیل به استانداردهای عملکرد پژوهشی در مراکز علمی به شمار می‌رود (اوزون^۱، ۱۹۹۸). در ایران نیز توجهات به طور جدی به سمت تولیدات علمی در سطح ملی و بین‌المللی سوق یافته است؛ به طوری که کمیت و کیفیت برون‌داد پژوهشی به عنوان یکی از شاخص‌های اصلی عملکرد دانشگاه‌ها می‌باشد و از این شاخصه به عنوان یکی از معیارهای رتبه‌بندی دانشگاه‌ها در عرصه‌های ملی و بین‌المللی استفاده می‌شود. در نتیجه پژوهشگران شاغل در مراکز علمی و پژوهشی از جانب سیاستگذاران علمی ترغیب به انجام پژوهش و انتشار آن در مجلات معتبر می‌شوند.

در ارزیابی تولیدات پژوهشی مربوط به هر رشته اتکاء به نتایج نظرسنجی‌ها چندان معتبر نبوده و ملاک اصلی ارائه آمارهای دقیق و مستند نمایه شده در پایگاه‌های اطلاعاتی ملی و بین‌المللی است.

از جانب دیگر، سنجش و ارزیابی تولیدات علمی یک یا چند حوزه علمی بدون استفاده از شاخص‌های کمی، تقریباً غیرممکن شده است. به همین جهت دانشمندان بمنظور سنجش و ارزیابی متون علمی به روش‌های کمی روی آورده‌اند (عصاره، ۱۳۷۶).

روش‌های مختلفی برای ارزیابی تولیدات و فعالیت‌های علمی وجود دارد که علم سنجی^۲ یکی از این موارد است. "از شاخص‌های علم سنجی برای ارزیابی وضعیت یک رشته یا موضوع معین استفاده می‌شود" (لولیس^۳ و همکاران، ۲۰۰۹). تعاریف متعددی از اصطلاح علم سنجی ارائه شده است؛ واژه نامه تامپسون علم سنجی را مطالعه کمی رشته‌های علمی بر اساس آثار منتشر شده و روابط علمی تعریف می‌کند. این نوع مطالعات می‌توانند شامل شناسایی افراد و سازمان‌های تاثیرگذار رشته‌های مختلف، شناسایی نواحی نوظهور پژوهشی، بررسی روند توسعه رشته‌ها با گذشت زمان، یا توزیع جغرافیایی و سازمانی تولیدات علمی شوند (واژه نامه تامسون^۴، ۲۰۰۸).

در دهه اخیر پژوهشگران زیادی از تحلیل‌های علم سنجی برای انجام تحقیقات خود استفاده نموده‌اند که جامعه آماری اکثر این پژوهش‌ها تولیدات علمی نمایه شده در نمایه نامه‌های پایگاه اطلاعاتی آی.اس.آی می‌باشند. اگرچه بهره‌گیری از شاخص‌هایی همچون کمیت انتشار همواره مورد نقده بود است اما این شاخص‌ها همچنان به عنوان محک و معیاری برای سنجش اعتبار علمی محققان، سازمان‌ها، کشورها و ... در سطح بین‌المللی و همچنین به عنوان شاخص‌هایی در نقشه جامع علمی کشور مورد بهره برداری قرار می‌گیرد (شاه‌بداغی، ۱۳۸۸).

از این رو، این پژوهش بر آن است تا تولیدات علمی ایران در رشته جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی را در یک دوره سی ساله (از سال ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۹) مورد بررسی و ارزیابی قرار داده و تصویر مناسبی از وضعیت کنونی حاکم بر تولیدات علمی این رشته در عرصه بین‌المللی ارائه نماید.

جامعه‌شناسی در ایران توسط غلامحسین صدیقی در سال ۱۳۱۷ هجری شمسی بنیان نهاده شد. همچنین از

² - *Scientometrics*

³ - Lolis

⁴ - Glossary of Thomson

¹ - Uzun

کرد و بارها برای توصیف مطالعه علم (رشد علمی، ساختار علمی، روابط علمی، و تولیدات علمی) مورد استفاده قرار گرفت (هود و ویلسون^۲، ۲۰۰۱). در ادامه برخی از مطالعاتی که به لحاظ روش شناسی با پژوهش حاضر مرتبط هستند بررسی شده اند.

اوزون^۳ (۱۹۹۸)، با استفاده از روش علم سنجی اقدام به ارزیابی تولیدات علمی کشور ترکیه در رشته علوم اجتماعی نمود و دریافت که تعداد مقالات این کشور از سال ۱۹۸۷ تا ۱۹۹۶ سه برابر شده است؛ که در ۳۴۱ مجله منتشر شده‌اند و حدود یک سوم از این مقالات در ۹ مجله به چاپ رسیده اند. روانشناسی و اقتصاد جزو پرتولیدترین رشته‌های علوم اجتماعی بوده است. تقریباً نیمی از مولفان در سه دانشگاه مستقر در آنکارا و استانبول شاغل هستند.

گارسیا و همکارانش^۴ (۲۰۰۵)، در پژوهشی دست به ارزیابی تولیدات علمی کشور اسپانیا در رشته‌های مامایی و پزشکی زنان در مجلات بین المللی بین سالهای ۱۹۸۶-۲۰۰۲ زده اند. در این پژوهش ۷۷۹ مدرک در این دو رشته مورد بررسی قرار گرفته‌اند. یافته‌ها نشان داد که مجله تولید مثل انسانی با ۲۱۷ مقاله دارای بیشترین مقالات تخصصی و تألیفات در زمینه یائسگی و بیشترین همکاری علمی (۴/۰۷) بوده است. کل مقالات ۱۸۲۹ و تعداد نویسندگان ۳۹۹۸ نفر بوده است. در آخر نویسندگان نتیجه می‌گیرند که رشد تولیدات علمی در طول سالهای پژوهش در موضوعات یاد شده دارای رشد چشمگیری بوده است.

زورزتو و همکارانش^۵ (۲۰۰۶)، تولیدات علمی ۲۰ دانشگاه برزیل رشته‌های بهداشت و علوم زیستی را بین سالهای ۲۰۰۲-۱۹۹۸ مورد مطالعه قرار داده اند. یافته‌های پژوهش آنان نشان داد که رشته داروشناسی با رشد ۴/۵ درصدی و روانپزشکی با رشد ۱۹۱ درصدی به ترتیب

پیشگامان علم جمعیت شناسی در ایران دکتر مهدی امانی بود. امروزه رشته جامعه شناسی تحت عنوان عام علوم اجتماعی در گرایش‌های پژوهشگری، برنامه ریزی اجتماعی، تعاون و رفاه اجتماعی، جمعیت شناسی و مردم شناسی در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در دانشگاه‌های مختلف ایران دانشجو می‌پذیرد. با توجه به نزدیکی میان دو رشته‌ی جامعه شناسی و جمعیت شناسی و این که اکثر مقالات ISI محققان و پژوهشگران ایرانی در این دو گرایش بوده است در این مطالعه به دنبال بررسی تولیدات علمی رشته‌های جامعه شناسی و جمعیت شناسی می‌باشیم. جهت دست یافتن به این هدف، سوالات تحقیق حاضر عبارتند از:

۱. دانشگاه‌های برتر ایران در زمینه جامعه شناسی و جمعیت شناسی در پایگاه‌های اطلاعاتی آی.اس.آی کدامند؟
۲. مولفان برتر ایران در رشته جامعه شناسی و جمعیت شناسی در پایگاه‌های اطلاعاتی آی.اس.آی چه کسانی می‌باشند؟
۳. میزان همکاری علمی پژوهشگران حوزه جامعه شناسی و جمعیت شناسی با سایر کشورها چگونه است؟
۴. روند تولیدات علمی ایران در زمینه جامعه شناسی و جمعیت شناسی در پایگاه‌های اطلاعاتی آی.اس.آی چگونه بوده است؟
۵. مجلات برتر در زمینه چاپ مدارک جامعه شناسی و جمعیت شناسی ایران کدامند؟
۶. قالب مدارک تولید شده در حوزه جامعه شناسی و جمعیت شناسی به چه صورت می‌باشد؟
۷. تاثیرگذارترین تولیدات علمی ایران در زمینه جامعه شناسی و جمعیت شناسی کدامند؟

پیشینه پژوهش

از زمانی که نالیموف^۱ روس اصطلاح علم سنجی را ابداع نمود، این روش توجه زیادی را به خود معطوف

2 - Hood & Wilson

3 - Uzun

4 - Garcia et al

5 - Zorzetto et al

1 - Nalimov

اساس یافته‌های این پژوهش دلایل این افزایش عبارتند از؛ جمله خاتمه جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، بهبود موقعیت اقتصادی، تغییر سیاستگذاری دولت در جهت افزایش بودجه‌های تحقیقاتی، تغییرات اساسی در فضای سیاسی مانند افزایش مجلات علمی در سطح ملی، و بازگشت تعداد زیادی از دانشجویان بورسیه خارج از کشور پس از پایان تحصیلات به کشور.

معین، محمودی، و رضایی^۴ (۲۰۰۵)، تولیدات علمی ایران را در سال‌های ۱۹۶۷ تا ۲۰۰۳ مورد بررسی قرار داده‌اند و آن را با برخی کشورهای انتخابی مقایسه کرده‌اند. آن‌ها دریافته‌اند که بعد از جنگ تحمیلی میزان تولیدات علمی ایرانیان در پایگاه اطلاعاتی آی.اس.آی رشد فزاینده‌ای داشته است.

لعلی (۱۳۸۳)، وضعیت تولید علمی ایران در زمینه فناوری اطلاعات در پایگاه‌های استنادی آی.اس.آی مورد بررسی قرار داده است و به این نتیجه رسیده است که میزان تولید علمی ایران در سال ۲۰۰۰ مجموعاً ۱۳۹۰ رکورد بوده است که اکثر آنها به زبان انگلیسی نوشته شده‌اند و در این میان تنها ۲۳ رکورد (۱/۶۵ درصد) مربوط به فناوری اطلاعات می‌باشد.

نوروزی چاکلی و همکاران (۱۳۸۶)، با استفاده از شاخص‌های پایگاه اطلاعاتی آی.اس.آی تولید علم ایران در سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۰۶ را بررسی کرده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که تولیدات علمی ایران در سال ۲۰۰۶ در مقایسه با سال قبل حدود ۲۱ درصد رشد داشته است. پرکارترین نویسنده سال ۲۰۰۶ م. م. هروی بوده است که با ۵۷ عنوان تولید علمی حدود ۱/۵۵ درصد از کل تولیدات علمی نمایه شده ایران در آی.اس.آی را منتشر کرده است. نشریه *Applied Mathematics and Computation* با انتشار ۱۶۱ عنوان مقاله، بیشترین سهم را در انتشار تولیدات علمی ایران در سال ۲۰۰۶ داشته است.

کمترین و بیشترین درصد رشد تولیدات را داشته‌اند. آن‌ها در پایان اعلام می‌کنند که رشد تولیدات علمی در این کشور به خاطر سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های پژوهشی و افزایش بودجه تحقیقاتی و تغییر نگرش نسبت به امر پژوهش ۴ برابر رشد را نشان می‌دهد.

ون و همکاران^۱ (۲۰۰۷)، در پژوهشی تحت عنوان «تولیدات علمی تحقیقات پزشکی الکترونیکی در دوره ۱۹۹۱ تا ۲۰۰۵» به این نتیجه رسیده‌اند که تعداد مقالات منتشر شده در مقایسه با دوره پنج ساله قبلی افزایش چشمگیری داشته‌اند. اکثر مقالات (۹۸ درصد) به زبان انگلیسی منتشر شده‌اند و مربوط به آمریکا (۵۷ درصد) بوده‌اند. ده مجله از تعداد کل ۳۷۴ مجله ۴۱ درصد مقالات را منتشر کرده‌اند. تحلیل تعدادی از این مقالات نشان داد که کشورهای نسبتاً کوچکی مانند سوئیس، هلند، و نروژ سهم زیادی در تولید مقالات علمی داشته‌اند.

تیان و دیگران^۲ (۲۰۰۸)، با استفاده از روش علم سنجی تولیدات علمی در رشته نظام اطلاعات جغرافیایی (جی.آی.اس) را بر اساس نمایه اسنادی در دوره‌ی زمانی ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۶ مورد ارزیابی قرار داده‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که تحقیقات جی.آی.اس در طول دوره یاد شده رشد یکنواختی داشته است و میزان تولیدات علمی در سال ۲۰۰۶ حدود سه برابر سال ۱۹۹۷ بوده است.

در ایران نیز بررسی‌هایی با استفاده از روش علم سنجی بر روی تولیدات علمی انجام شده است. از جمله، عصاره و ویلسون^۳ (۲۰۰۰)، در پژوهشی تحت عنوان «انتشارات علمی ایران، رشد و توسعه از ۱۹۸۵-۱۹۹۹»، میزان مشارکت علمی مولفان ایران را در سه دوره پنج ساله در نمایه اسنادی علوم مورد بررسی قرار دادند. نتایج یافته‌های نشان داد که رشد انتشارات علمی ایران در پنج ساله دوم نسبت به پنج ساله اول دو برابر و در پنج ساله سوم نسبت به پنج ساله دوم ۲/۸ برابر بوده است. بر

1 - Wen et al

2 - Tian et al

3 - Osareh & Wilson

4 - Moin, Mahmoudi & Rezaie

منتشر شده اند. در ادامه سعی شده است به ترتیب به سوالات پژوهش پاسخ داده شود.

- دانشگاه‌های برتر

یکی از نتایج مهم علم سنجی شناسایی دانشگاه‌های پرتالیف در رشته‌ها و کشورهای مختلف است. دانشگاه‌هایی که تولیدات عملی آنها به لحاظ کمی و کیفی بیشتر باشد، ضمن افزایش اعتبار و شهرت علمی شان، می‌توانند دانشجویان و اعضای هیئت علمی نخبه تری را جذب کنند. در جدول شماره ۱ دانشگاه‌های برتر در زمینه تولید مدارک رشته جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی مشخص شده‌اند. این سه دانشگاه جمعاً ۴۶ مدرک (۵۹/۷۴ درصد) را در زمینه‌ی جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی در نشریات آی اس آی به چاپ رسانده‌اند؛ که در این میان دانشگاه تهران با تولید ۲۲ مدرک، دانشگاه شیراز با ۱۸ تولید علمی، و دانشگاه تربیت معلم تهران با ۶ تولید علمی، نسبت به سایر دانشگاه‌ها به ترتیب در رتبه‌های اول تا سوم قرار دارند. به عبارت دیگر، بیشتر مولفان ایرانی تولیدات علمی حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی در این دانشگاه‌ها اشتغال داشته‌اند. اطلاعات کامل مربوط به دانشگاه‌های برتر در زمینه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی در جدول شماره ۱ گردآوری شده است.

بایستی متذکر شد که به دلیل اینکه در اکثر موارد، یک تحقیق توسط دو یا چند پژوهشگر (که ممکن است در سازمان‌های مختلف اشتغال داشته باشند) انجام شده است، مجموع تولیدات علمی هر رشته به تفکیک دانشگاه، همواره بیش از تعداد کل تولیدات علمی آن رشته می‌شود. همچنین این نکته را نیز به یاد داشت که به دلیل برخی ناهماهنگی‌ها در نحوه نوشتن نام دانشگاه به زبان انگلیسی، گاهی ممکن است نام یک دانشگاه توسط مولفان مختلف به روش‌های گوناگونی نوشته شود. به عنوان مثال، نام دانشگاه شیراز به دو صورت SHIRAZ UNIV و UNIV SHIRAZ نوشته شده بود که اولی ۱۱ مقاله و دومی ۷ مقاله در زمینه‌ی جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی

به طور کلی، بررسی پیشینه‌های موجود نشان داد که تا کنون پژوهشی با دامنه موضوعی و جامعه پژوهش این پژوهش انجام نشده است. بنابراین انجام پژوهشی به منظور تحلیل روند تولیدات علمی ایران در رشته جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی ضروری به نظر می‌رسد.

روش شناسی

این تحقیق از نوع مطالعات علم سنجی است. جامعه آماری شامل تمامی مدارکی هستند که در مجلات رشته‌های جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی در نمایه‌نامه‌های پایگاه اطلاعاتی آی.اس.آی تحت نام پژوهشگران داخل کشور در بازه‌ی زمانی ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۹ میلادی نمایه شده‌اند. بر اساس تازه‌ترین آماری که در پایگاه «جی.سی.آر.» (گزارش استنادی مجلات)^۱ ارائه شده است تا نیمه اول سال ۲۰۱۰ میلادی تعداد ۱۳۸ مجله معتبر در حوزه جامعه‌شناسی و ۲۵ مجله در زمینه جمعیت‌شناسی در پایگاه اطلاعاتی آی.اس.آی نمایه می‌شوند. آن دسته از مدارکی که پژوهشگران ایران در بازه‌ی زمان ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۹ در این مجلات به چاپ رسیده‌اند استخراج و با توجه به اهداف پژوهش مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و بر اساس دانشگاه یا موسسه، سال انتشار، نویسندگان، قالب مدارک، مجلات، و تاثیرگذارترین مقاله‌ها بررسی شدند.

یافته‌های پژوهش

نتایج بررسی نشان داد که تولید علمی ایران در پایگاه اطلاعاتی آی.اس.آی در فاصله زمانی ۱۹۸۰-۲۰۰۹ تعداد ۷۲۲۲۹ مدرک می‌باشد که از این میان تعداد ۷۷ مدرک (۱۰/۱ درصد) مربوط به رشته جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی می‌باشد. همچنین ۷۲ مورد (۹۳/۵۰ درصد) از تولیدات علمی رشته جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی به زبان انگلیسی و مابقی (۶/۵۰ درصد) به زبان فرانسوی

^۱ - JCR (Journal Citation Report)

علمی مشارکت داشته است و دومین نویسنده پرتالیف ایران در پایگاه اطلاعاتی آی.اس.آی به شمار می‌رود. اسامی سایر مولفان پرتالیف در جدول شماره ۲ آمده است. به طور کلی، ۳۶/۳۶ درصد تولیدات علمی ایران در حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی توسط هفت نفری که نام آنها در جدول شماره ۲ آورده شده است انجام گرفته است.

یکی از نکات جالب موجود در پرتالیف‌ترین افراد حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی آن بود که تحصیلات و فعالیت‌های آموزشی برخی از این افراد در رشته‌های دیگری بوده است، اما تحقیقاتشان با حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی همپوشانی داشته است؛ به همین دلیل است که برخی از تولیدات علمی آنان توسط نمایه‌نامه‌های استنادی آی.اس.آی در این حوزه قرار گرفته است. به عنوان مثال، تحصیلات «سعادت، م.» در رشته زیست‌شناسی و تحصیلات «بابایی، ع.» در زبان‌شناسی بوده است.

جدول شماره ۲. مولفان برتر ایران در زمینه جامعه‌شناسی و

جمعیت‌شناسی

رتبه	نویسندگان	تعداد	درصد
۱	آقاجانیان، ا.	۶	۷/۷۹
۲	مهریار، ا.ه.	۵	۶/۴۹
۳	عباسی شوازی، م.ج.	۴	۵/۱۹
۴	میرحسینی، س.ع.	۴	۵/۱۹
۵	بابایی، ع.	۳	۳/۸۹
۶	سعادت، م.	۳	۳/۸۹
۷	تشکری، ع.	۳	۳/۸۹
	جمع	۲۸	۳۶/۳۶

- همکاری با سایر کشورها

همکاری با سایر محققین یکی از مهمترین گرایش‌هایی است که امروزه در بین اکثر پژوهشگران وجود دارد. این نوع مشارکت می‌تواند داخلی و یا خارجی باشد. در مشارکت خارجی، پژوهش‌گران دو یا چند کشور با مشارکت یکدیگر یک کار پژوهشی انجام می‌دهند و

شناسی تولید کرده بود؛ از این رو، نویسندگان این مقاله حاصل جمع را زیر مجموعه‌ی یک دانشگاه به شمار آوردند. همین مسئله در مورد سایر دانشگاه‌ها از جمله؛ دانشگاه تهران، دانشگاه تربیت معلم، دانشگاه شهید بهشتی و... نیز صدق می‌کرد.

جدول ۱. برترین دانشگاه‌های ایران در تولیدات علمی جامعه

شناسی و جمعیت‌شناسی

رتبه	دانشگاهها و موسسات	تعداد	درصد
۱	دانشگاه تهران	۲۲	۲۸/۵۷
۲	دانشگاه شیراز	۱۸	۲۳/۳۷
۳	دانشگاه تربیت معلم	۶	۷/۷۹
	جمع	۴۶	۵۹/۷۴

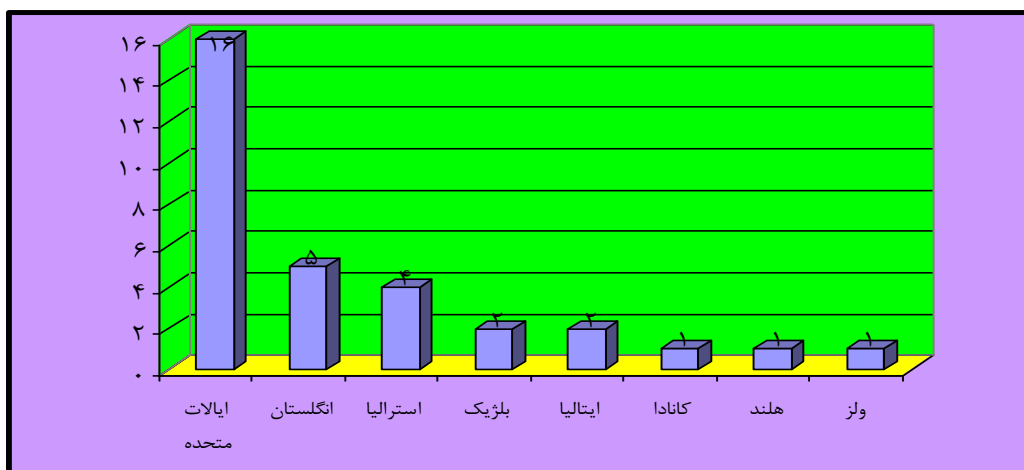
- مولفان برتر

یکی دیگر از کاربردهای سودمند علم سنجی شناسایی نویسندگان پرتالیف رشته‌ها و کشورهای مختلف است. با مشخص کردن این نویسندگان می‌توان اساتید پیشگام و تاثیرگذار هر رشته علمی را شناسایی کرد. مولفانی که نام آنها در جدول شماره ۲ آمده است بیشترین تولیدات علمی در حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی را در ایران در بین سالهای مورد پژوهش داشته‌اند. بر این اساس، این افراد در تالیف ۲۸ عنوان مدرک نقش داشته‌اند. که این کار را یا به صورت انفرادی، یا به طور اشتراکی با سایر مولفان انجام داده‌اند.

همان طور که جدول شماره ۲ نشان می‌دهد، «آقاجانیان» بیشترین تولید علمی را در حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی در عرصه بین‌المللی داشته است. این پژوهشگر با تولید ۶ مدرک معادل ۷/۷۹ درصد از کل تولیدات جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی ایران در رتبه اول قرار دارد. البته لازم به ذکر است که تالیفات دیگری نیز از این مولف در نمایه‌نامه‌های استنادی آی.اس.آی به ثبت رسیده است، اما آنها در حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی قرار نمی‌گیرند، از این رو، از آنها صرف‌نظر شده است. «مهریار» نیز در تالیف ۵ مدرک

پژوهش گران کشورهای مختلفی از جمله ایالات متحده، انگلستان، استرالیا، بلژیک، ایتالیا، کانادا، هلند، و ولز همکاری علمی داشته اند. همان طور که نمودار شماره ۱ نشان می دهد، این پژوهشگران بیشترین میزان همکاری علمی را با همتایان خود در کشور ایالات متحده داشته اند. به طوری که آنها ۱۶ مقاله (۲۰/۷۷ درصد) بطور مشارکتی با پژوهش گران آمریکایی منتشر کرده اند. جالب اینکه پژوهش گران ایرانی ۵ تولید علمی مشترک با پژوهش گران انگلیسی داشته اند و از این نظر همکاری پژوهش گران ایرانی با همتایان آمریکایی شان بسیار بیشتر از سایر کشورهاست. پژوهش گران استرالیایی نیز با ۴ تالیف مشترک (۵/۱۹ درصد) در رتبه ی سوم همکاری با پژوهش گران ایرانی قرار داشته اند.

احتمالاً نتایج آن را منتشر می کنند. "دنیای امروز، برخلاف شرایط گذشته، بیش از پیش نیازمند همکاری و همفکری است. در زمینه پژوهش و تولید علم نیز بیش از هر زمان دیگری به کار گروهی وابسته هستیم. به بیان دیگر، رابطه نزدیکی میان همکاری و تولید علم وجود دارد. اهمیت و مزایای همکاری در تالیف یا آثار چند مولفی از آنجا نمایان می شود که اخیراً مجلات معتبر ترجیح می دهند مقالاتی را چاپ کنند که حاصل تلاش مشترک دو یا چند نویسنده باشد" (رحیمی و فتاحی، ۱۳۸۶). بررسی مقالات مندرج در مجلات معتبر شاهدی بر این مدعاست. در این قسمت بر آنیم میزان همکاری محققین رشته جامعه شناسی و جمعیت شناسی ایران با سایر کشورها را مورد بررسی قرار دهیم. نتایج نشان داد که پژوهشگران ایران در حوزه جامعه شناسی و جمعیت شناسی با

نمودار شماره ۱. میزان همکاری محققین جامعه شناسی و جمعیت شناسی با سایر کشورها

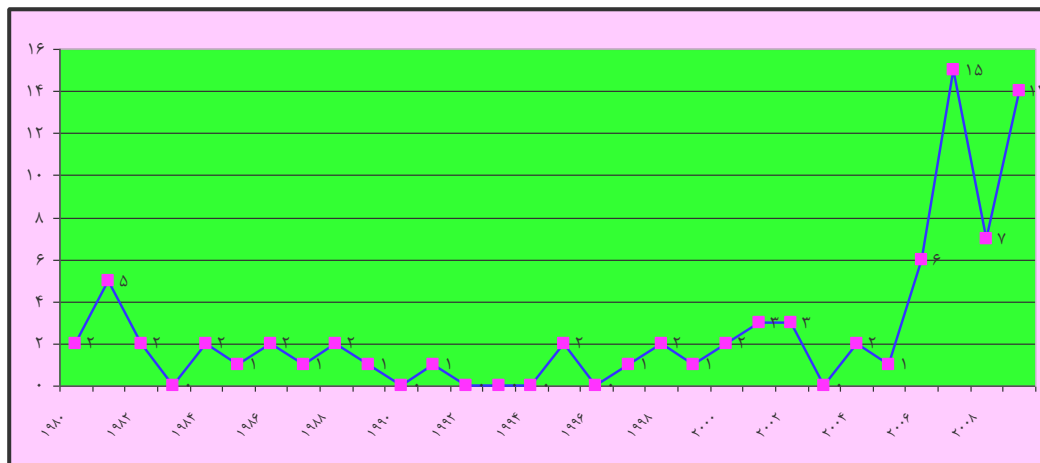
که در دهه اول قرن ۲۱ تا کنون تعداد ۵۳ مدرک علمی (۶۸/۸۳ درصد) توسط محققین ایرانی تالیف شده است. همچنین در سال ۲۰۰۷ میلادی نگارش و پژوهش پیرامون جامعه شناسی و جمعیت شناسی رشد چشمگیری داشته است. به عبارت دیگر، تولیدات رشته جامعه شناسی و جمعیت شناسی در سال ۲۰۰۷ میلادی با تعداد ۱۵ مدرک بیشترین فراوانی را داشته است. البته نباید فراموش کرد که مدارک مربوط به سال ۲۰۰۹ در زمان انجام پژوهش به

- روند تولیدات علمی

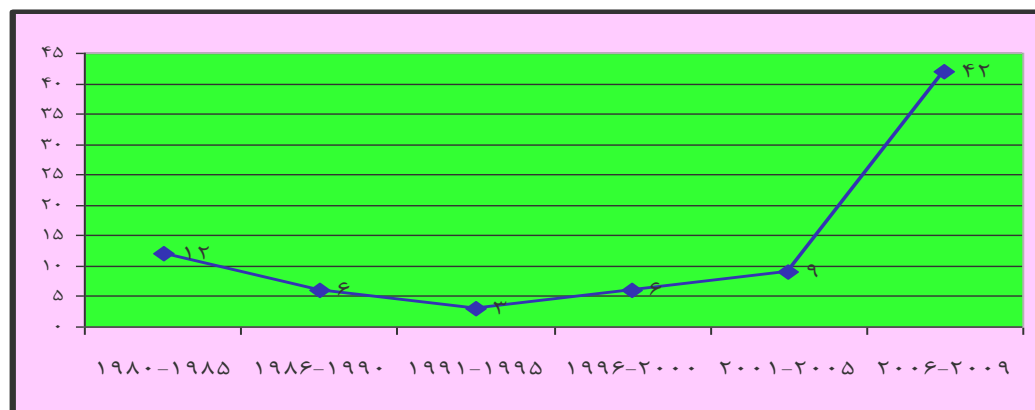
تجزیه و تحلیل داده های پژوهش نشان می دهد که تولیدات علمی ایران در حوزه جامعه شناسی و جمعیت شناسی در دهه های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ ناچیز بوده است. همان طور که در نمودار شماره ۲ نیز دیده می شود، با ورود به قرن ۲۱، تولیدات ایران در رشته جامعه شناسی و جمعیت شناسی رشد چشمگیری پیدا کرده است. در این راستا، داده های پایگاه های اطلاعاتی آی. اس. آی نشان می دهد

دهیم باید گفت که سال‌های ۲۰۰۶-۲۰۰۹ بیشترین تولیدات علمی را به خود اختصاص داده است. در این روند می‌توان ملاحظه کرد که تولیدات علمی ایران در حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی در طول دوره‌های پنج ساله ۸۵-۱۹۸۰ تا ۲۰۰۵-۲۰۰۱ روند چندان مناسبی نداشته است، اما در دوره پنج ساله ۲۰۰۶-۲۰۰۹ به یکباره افزایش یافته است (نمودار شماره ۲).

طور کامل در پایگاه آی.اس.آی وارد نشده بود و این احتمال می‌رود که در سالهای بعد بر تعداد آن افزوده شده باشد. به طور کلی و با توجه به نمودار شماره ۲ می‌توان چنین گفت که هر چند تولیدات علمی جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی ایران در طول سه دهه گذشته دارای فراز و نشیب بوده، اما از سال ۲۰۰۶ افزایش یافته است. در نمودارهای ۲ و ۳ نیز روند این تغییرات نشان داده شده است. اگر تقسیمات سال‌ها را به صورت پنج ساله نشان

نمودار شماره ۲. روند تولیدات علمی در زمینه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی بر حسب سال‌های متفرد ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۹

نمودار شماره ۳. روند تولیدات علمی جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی بر حسب تقسیمات پنج ساله طی سال‌های ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۹

حوزه‌ی جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی تا کنون در ۳۱ نشریه‌ی خارجی به چاپ رسیده‌اند. ده نشریه‌ای که نام آنها در جدول شماره ۳ آورده شده است ۵۰ مدرک معادل ۶۴/۹۳ درصد از کل تولیدات علمی پژوهش‌گران ایرانی را در زمینه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی به چاپ

مجلات برتر -

هدف این بخش شناسایی بررسی مجلاتی است که بیشترین سهم را در انتشار مقالات پژوهش‌گران ایرانی در حوزه‌های جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی داشته‌اند. یافته‌های پژوهش در این مورد نشان می‌دهد که مقالات

جدول شماره ۴. قالب مدارک حوزه جامعه شناسی و جمعیت

شناسی

رتبه	قالب مدارک	تعداد	درصد
۱	مقاله	۵۲	۶۷/۵۳
۲	نقد و بررسی کتاب	۱۴	۱۸/۱۸
۳	سخن ویراستار	۴	۵/۱۹
۴	یادداشت	۴	۵/۱۹
۵	مقاله همایش	۳	۳/۸۹
	جمع	۷۷	۱۰۰

- پر استنادترین تولیدات علمی ایران در پایگاه دلیو.ا.اس.

استادها در آثار علمی جایگاه ویژه‌ای دارند و در واقع یک مقاله علمی زمانی معتبر است که به آثار و متون آن موضوع استناد کنند (عبدالمجید، ۱۳۸۶). بنابراین، هر چه میزان استنادات به یک مقاله بیشتر باشد، ارزش و اهمیت آن مقاله بیشتر خواهد بود. با آگاهی از تعداد استناداتی که به هر مدرک شده است می‌توان میزان تاثیرگذاری آن را در جامعه علمی مربوطه سنجید؛ به عبارت دیگر، آثاری که بیشترین استناد را داشته‌اند موثرترین آثار هستند.

اطلاعات مربوط به پر استنادترین تولیدات علمی ایران، بر اساس گزارش حاصل از پایگاه دلیو.ا.اس به دست آمده است. یافته‌ها نشان داد که در مجموع ۱۳۴ بار به ۷۷ تولید علمی ایران در حوزه جامعه شناسی و جمعیت شناسی استناد داده شده است. در این میان برخی مقالات تا کنون مورد استناد قرار نگرفته اند. اطلاعات مربوط به میزان استنادات دریافتی ۵ مقاله برتر در حوزه جامعه شناسی و جمعیت شناسی به همراه نام نویسندگان آنها در جدول شماره ۵ آورده شده است. همان طور که در این جدول دیده می‌شود مقاله "The politics of population policy in the Islamic Republic of Iran" که در سال ۲۰۰۰ چاپ شده است، با ۱۸ استناد در بالاترین رتبه قرار دارد، به عبارت دیگر، این مقاله تاثیرگذارترین مقاله‌ی ایرانی در حوزه جامعه شناسی و جمعیت شناسی در سطح بین المللی بوده است. نکته

رسانده‌اند. در این میان نشریات JOURNAL OF SOCIAL و BIOSOCIAL SCIENCE

INDICATORS RESEARCH هر یک با چاپ ۹ مدرک در رتبه اول چاپ مقالات پژوهش گران ایرانی قرار دارند. این دو مجله روی هم رفته ۲۳/۳۶ درصد از کل تولیدات علمی ایران در حوزه جامعه شناسی و جمعیت شناسی در عرصه بین المللی را منتشر کرده اند.

جدول شماره ۳. ده مجله برتر در زمینه چاپ مدارک جامعه

شناسی و جمعیت شناسی ایران

رتبه	نام مجلات	تعداد	درصد
۱	JOURNAL OF BIOSOCIAL SCIENCE	۹	۱۱/۶۸
۲	SOCIAL INDICATORS RESEARCH	۹	۱۱/۶۸
۳	DISCOURSE & SOCIETY	۸	۱۰/۳۸
۴	JOURNAL OF MARRIAGE AND THE FAMILY	۵	۶/۴۹
۵	INTERNATIONAL SOCIOLOGY	۴	۵/۱۹
۶	GENUS	۳	۳/۸۹
۷	LANGUAGE IN SOCIETY	۳	۳/۸۹
۸	POPULATION	۳	۳/۸۹
۹	SOCIAL COMPASS	۳	۳/۸۹
۱۰	STUDIES IN FAMILY PLANNING	۳	۳/۸۹
	جمع	۵۰	۶۴/۹۳

- قالب مدارک

طبق جدول شماره ۴ مدارک حوزه جامعه شناسی و جمعیت شناسی در بازه‌ی زمانی مورد پژوهش در ۵ قالب می‌باشد. در این راستا، ۵۲ مدرک معادل ۶۷/۵۳ درصد از کل تولیدات قالب «مقاله» داشته اند. نیز ۱۴ مدرک معادل ۱۸/۱۸ درصد از کل تولیدات علمی نیز قالب «نقد و بررسی کتاب» داشته اند. سایر انواع مدارک عبارتند از سخن ویراستار، یادداشت، و مقاله‌ی همایش.

بر اساس یافته‌های این پژوهش، از ۵ مقاله پراستناد و تاثیرگذار حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی، ۴ مقاله در قالب همکاری علمی انجام شده‌اند و بیش از یک نویسنده دارد؛ و تنها یک مورد از آن‌ها به صورت تک مولفی نوشته شده است که در رده پنجم فهرست قرار دارد.

جالب این است که این مقاله در قالب همکاری علمی نوشته شده است؛ یعنی ۲ نفر در تالیف این مقاله مشارکت داشته‌اند. مقاله‌ی رتبه دوم "Dimensions of the Mysticism Scale: Confirming the three-factor structure in the US and Iran" اینک مقاله در سال ۲۰۰۱ منتشر شده است، ۱۲ بار به آن استناد شده است. بطور کلی، به طور میانگین به هر مقاله ایرانی در حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی ۱/۷۴ بار استناد شده است که در مقایسه با سایر رشته‌ها کمتر می‌باشد.

جدول شماره ۵. پراستنادترین تولیدات علمی ایران در حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی

رتبه	نام مقاله	نویسندگان	تعداد استناد
۱	The politics of population policy in the Islamic Republic of Iran	Hoodfar H, Assadpoor S.	۱۸
۲	Dimensions of the Mysticism Scale: Confirming the three-factor structure in the US and Iran	Hood RW, Ghorbani N, Watson PJ, et al.	۱۲
۳	Fertility, contraceptive use and family planning program activity in the Islamic Republic of Iran	Aghajanian A, Mehryar AH.	۱۱
۴	Iranian adolescents intended age of marriage and desired family-size	Tashakkori A, Thompson VD, Mehryar AH	۱۱
۵	Forms of address in post-revolutionary Iranian Persian – A sociolinguistic analysis	Keshavarz MH	۱۰

جمعیت‌شناسی در عرصه بین‌المللی در دوره‌ای سی ساله بوده است.

نتایج بررسی نشان داد که از کل تولیدات علمی ایران در پایگاه اطلاعاتی آی.اس.آی در فاصله زمانی ۲۰۰۹-۱۹۸۰، تعداد ۷۷ مدرک (۰/۱۰ درصد) مربوط به رشته جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی می‌باشد. بنابراین، می‌توان گفت که پژوهشگران حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی نسبت به هم‌تایان خود در سایر رشته‌ها از قبیل روانشناسی، علوم رفتاری، توانبخشی تولیدات علمی کمتری در پایگاه‌های اطلاعاتی آی.اس.آی منتشر کرده‌اند. هر چند که از سال ۲۰۰۶ به این سو جهش قابل توجهی در زمینه چاپ مقالات علمی در نشریات بین‌المللی دیده می‌شود اما به نظر می‌رسد این روند همچنان کند است و مشکلاتی بر سر این راه وجود دارد؛ زیرا با انجام یک محاسبه ساده متوجه خواهیم شد که میانگین

بحث و نتیجه‌گیری

از روش‌های علم سنجی می‌توان به منظور انجام مطالعات کمی در رابطه با توسعه تولیدات علمی یک رشته خاص در عرصه بین‌المللی استفاده کرد (تیان^۱ و همکاران، ۲۰۰۸). از سوی دیگر، استفاده از شاخص‌های علم سنجی برای تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های علمی، به طور فزاینده‌ای در حال افزایش است و همین امر باعث رشد مطالعات علم سنجی شده است (دات^۲ و همکاران، ۲۰۰۳). هدف این تحقیق انجام یک تحلیل کمی با استفاده از تکنیک علم سنجی و به منظور بررسی وضعیت تولیدات علمی ایران در حوزه جامعه‌شناسی و

¹ - Tian

² - Dutt

- وجود تعداد بسیار زیاد ایرانیان مقیم آمریکا که به خودی خود موجب گسترش تبادلات فرهنگی میان دو کشور می‌شود.

- وجود اساتید ایرانی در دانشگاه‌های آمریکا که تمایل زیادی برای همکاری با دانشگاهیان هموطن خود در داخل ایران دارند.

- سابقه‌ی همکاری‌های علمی میان دانشگاهیان دو کشور که زمان پیش از انقلاب اسلامی باز می‌گردد و علیرغم مسایل سیاسی بوجود آمده میان دو کشور در پس از انقلاب همچنان کم و بیش تداوم یافته است.

بررسی بیشتر نشان داد که دانشگاه تهران با تولید ۲۲ مدرک، دانشگاه شیراز با ۱۸ تولید علمی، و دانشگاه تربیت معلم تهران با تولید ۶ مدرک در حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی، نسبت به سایر دانشگاهها و موسسات به ترتیب در رتبه‌های اول تا سوم قرار دارند. یکی از دلایل این امر وجود زیرساخت‌های علمی قوی در این دانشگاه‌ها می‌باشد. هر سه دانشگاه از جمله دانشگاه‌های پر سابقه‌ی ایران به حساب می‌آیند و همواره اساتید و دانشجویان نخبه‌ی کشور جذب این دانشگاه‌ها شده‌اند. از جمله عوامل دیگر می‌تواند امکانات و تسهیلاتی باشد که این سه دانشگاه برای اساتید، دانشجویان و پژوهشگران خود برای انجام پژوهش‌های علمی فراهم می‌کنند. فراهم کردن امکانات مالی و سایر حمایت‌ها و نیز اعمال سیاست‌های تشویقی می‌تواند نقش مهمی در تولید علمی داشته باشد. از جانب دیگر، در مجموع، تعداد ۱۰۱ نفر در تولیدات علمی ایران در حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی نقش داشته‌اند که بر این اساس می‌توان چنین اظهار داشت که میانگین مولفان هر یک از تولیدات علمی ایران ۱/۳۱ نفر می‌باشد. در این مورد نیز باید اشاره داشت که میانگین مولفان در ایران در مقایسه با کشورهای دیگر (به عنوان مثال اسپانیا با میانگین ۴/۰۷ نفر برای هر مقاله)، کمتر بوده که خود نشان دهنده روحیه‌ی فردی در بین اساتید رشته‌های مورد نظر است.

سالیانه تولید علمی در حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی در سی سال گذشته ۲/۵۶ مدرک در سال می‌باشد که مقدار ناچیزی است. از جمله مشکلاتی که در این مورد قابل ذکر است می‌توان به عدم وجود انگیزه کافی در پژوهش‌گران این دو حوزه اشاره کرد که این امر نیز ناشی از اهمیت ندادن دانشگاهیان و اساتید دانشگاه‌ها به انتشار مقالات در مجلات معتبر نمایه شده در پایگاه‌های اطلاعاتی آی.اس.آی در سالهای گذشته است. از جمله دلایل دیگر می‌توان به عدم تسلط کافی به زبان انگلیسی یا سایر زبان‌های خارجی، عدم تسلط به فرایندهای ارسال مقالات به مجلات بین‌المللی، دشواری دسترسی محققین این حوزه به امکانات ارتباط با مجلات معتبر بین‌المللی، کندی حرکت محققین ایرانی رشته جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی در رقابت با هم‌تایان خارجی، فقدان زیرساخت‌های مستحکم برای رشد این دو رشته و بویژه جامعه‌شناسی در ایران و در نتیجه رشد کمی و کیفی پایین‌تر آنها در مقایسه با سایر رشته‌ها بویژه رشته‌های مهندسی، محدودیت‌های برقراری ارتباط میان پژوهشگران ایرانی و خارجی برای تبادلات و تجربیات علمی، محدودیت‌های فرهنگی و اجتماعی پژوهشی برای پژوهش‌گران این دو رشته، کمبود منابع مالی و عدم حمایت‌های کافی از پژوهش‌ها در این دو رشته اشاره کرد. یافته‌ها نشان داد که پژوهشگران ایرانی رشته جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی در مجموع با محققین ۸ کشور در انجام تولیدات علمی رشته جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی همکاری داشته‌اند. این محققان ایرانی بیشترین میزان همکاری علمی را با هم‌تایان خود در کشور ایالات متحده داشته‌اند، از جمله دلایل این امر می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- وجود دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی فراوانی در کشور آمریکا که با داشتن منابع مالی و علمی کافی حاضر به همکاری‌های دو جانبه با پژوهش‌گران ایرانی هستند.

می‌تواند در جنبه‌ی آموزشی و ترویجی این مقاله باشد، با توجه به سیاست‌گذاری موفق ایران در روند کنترل جمعیت اطلاعات و راهکارهای ارائه شده در این مقاله می‌تواند برای بسیاری از پژوهشگران و علاقمندان به مسایل و سیاست‌گذاری‌های جمعیتی سودمند باشد.

همچنین یافته‌های مربوط به روند تولیدات علمی حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی نشان داد که اکثر آثار این رشته در عرصه بین‌المللی در دهه اول قرن بیست و یک به چاپ رسیده‌اند. همچنین سال‌های ۲۰۰۷، ۲۰۰۹، و ۲۰۰۸ پرتولیدترین دوره‌ی تولید مقالات علمی در نشریات خارجی برای رشته جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی به شمار می‌رود. از جمله دلایل این روند رو به رشد می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- توجه روز افزون به بحث تولید علم در ایران و جهت‌گیری سیاست‌گذاری‌های کلان فرهنگی کشور به این سمت.

- اجرای سیاست‌های تشویقی به منظور ترغیب هر چه بیشتر استاتید، دانشجویان و پژوهش‌گران این رشته‌ها برای تولید علم و انتشار آن در سطح بین‌المللی

- مطرح شدن بحث تولید علم در ایران، علم بومی و برپایی کرسی‌های نظریه پردازی در جهت ارتقای سطح کمی و کیفی رشته‌های علوم انسانی و از جمله جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی.

- شکل‌گیری فضای رقابتی در دانشگاه‌ها برای انجام پژوهش‌های علمی

- گسترش روزافزون تکنولوژی‌های جدید ارتباطی از جمله اینترنت که برقراری ارتباط میان پژوهش‌گران در سرتاسر دنیا را تسهیل کرده است.

به طور کلی باید اضافه کرد که به نظر می‌رسد عواملی همچون افزایش بودجه‌های تحقیقاتی دانشگاه‌ها، افزایش تعداد اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها، و همچنین افزایش پاداش چاپ مقالات در مجلات معتبر، مواردی هستند که باعث ارتقای انگیزه پژوهشگران رشته جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی در انتشار تولیدات علمی خود در مجلات

آقاجانیان و مهریار هر یک با تولید ۶ و ۵ مدرک پرکارترین نویسندگان ایران در رشته جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی به شمار می‌روند. این مولفان ۱۴/۲۸ درصد از تولیدات علمی ایران در حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی را تالیف کرده است. از جانب دیگر، هفت مولف برتر ایران در حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی ۳۶/۳۶ درصد از کل تولیدات علمی ایران در این حوزه را انجام داده‌اند.

نتایج پژوهش مشخص ساخت که ۴۵/۴۲ درصد از کل تولیدات علمی ایران در حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی تنها در ۵ مجله منتشر می‌شوند و مجلات JOURNAL OF BIOSOCIAL SCIENCE و SOCIAL INDICATORS RESEARCH هر کدام با چاپ ۹ مدرک بیشترین سهم را در انتشار مقالات این رشته‌ها داشته‌اند.

همچنین، در مجموع ۱۳۴ بار به کل تولیدات علمی ایران در حوزه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی استناد شده است. به طوری که میانگین استناد به هر مقاله برابر با ۱/۷۴ بار می‌باشد. در این میان برخی مقالات تا کنون مورد استناد قرار نگرفته‌اند و برخی دیگر نیز چندین بار مورد استناد قرار گرفته‌اند. لازم به ذکر است مقاله "The politics of population policy in the Islamic Republic of Iran" با دارا بودن ۱۸ استناد، پراستنادترین و به نوعی تاثیرگذارترین مقاله پژوهشگران ایران در زمینه جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی به شمار می‌رود. با نگاهی به عنوان این مقاله، علت این توجه را می‌توان در روندهای جمعیتی طی سی سال گذشته در ایران جستجو کرد. رشد چشمگیر جمعیت ایران و دو برابر شدن جمعیت ایران در ۳۰ سال گذشته به خودی خود پرسش‌های زیادی را برای جمعیت‌شناسان مطرح می‌کند. از سوی دیگر اجرای سیاست‌های کنترل جمعیتی طی ۱۰ سال گذشته و موفقیت نسبی آنها و کاهش نرخ رشد جمعیت موجب مطرح شدن پرسش‌هایی در مورد سیاست‌های جمعیتی که در حال حاضر در ایران در حال اجرا است، می‌شود. یکی دیگر از دلایل این توجه

Gynecology And Reproductive Biology, VOL. 123, NO. 2.

Glossary of Thomson scientific terminology (2008). The Thompson Corporation. [Online] <<http://science.thomsonreuters.com/support/patents/patinf/terms/>>

Hood, W.W. & Wilson, C. (2001). The literature of bibliometrics, scientometrics, and informetrics. *Scientometrics*, Vol. 52, No. 2, 291-314.

Lolis, S.F. et al. (2009). Scientometric analysis of energetic ecology: primary production of aquatic macrophytes. *Maringá*, V. 31, N. 4, p. 363-369.

Moin, M., Mahmoudi, M., Rezaei, N. (2005), Scientific output in Iran at the threshold of the 21st century, *Scientometrics*, 62 : 239-248.

Osareh, F.; Wilson, C.S. 2000. A comparison of Iranian scientific publications in the *Science Citation Index*: 1985-1989 and 1990-1994. *Scientometrics*. 48(3): 427-442.

Tian, Y., Wen, C., and Hong, S. (2008). Global scientific production on GIS research by bibliometric analysis from 1997 to 2006, *Journal of Informetrics*, No. 2, 65-74.

Uzun, A. (1998). A scientometric profile of social sciences research in Turkey. *Intl. Inform. & Libr. Rev.*, No. 30, 169-184.

Wen et al. (2007), Scientific production of electronic health record research, 1991-2005, *Computer Methods and Programs in Biomedicine*, 8 6, 191-196.

Zorzetto, R. et al. (2006), The scientific Production In Health And Biological Science Of the Top 20 Brazilian Universitie, *Brazilizn Journal Of Medical And Biological Research*, VOL. 39, NO. 12.

معتبر در سالیان اخیر شده‌اند. به طور کلی، با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش می‌توان چنین اظهار داشت که هر چند تولیدات علمی جامعه شناسی و جمعیت شناسی ایران در طول سه دهه گذشته شاهد دارای فراز و نشیب بوده، لکن از سال ۲۰۰۶ نوعی رشد صعودی چشمگیر داشته است.

منابع فارسی

رحیمی، ماریه، و فتاحی، رحمت الله (۱۳۸۶). «همکاری علمی و تولید اطلاعات: نگاهی به مفاهیم و الگوهای رایج در تولید علمی مشترک». فصلنامه کتاب، شماره ۷۱.

شاهبداغی، اعظم (۱۳۸۸). «بررسی وضعیت انتشار و استناد به مقالات مدیریت دانش بر اساس گزارشات نمایه نامه‌های استنادی علوم (ISI) از سال ۱۹۸۵ تا ۲۰۰۸ میلادی». همایش ملی مدیریت دانش و علوم اطلاعات: پیوندها و برهم‌کنش‌ها، تهران.

عبدالمجید، امیرحسین (۱۳۸۶). «تحلیل استنادی: تعاریف و کاربردها». فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات، دوره ۲۲، شماره ۳، ۷۳-۸۸.

عصاره، فریده (۱۳۷۶). «کتابسنجی». مجله علوم تربیتی و روانشناسی، دوره ۳، شماره‌های ۳ و ۴.

لعلی، علی (۱۳۸۳). «وضعیت تولید علمی ایران در زمینه فناوری اطلاعات»، ماهنامه آموزشی، پژوهشی و اطلاع‌رسانی، سال پنجم، شماره ۵۱ (شهریور).

نوروزی چاکلی، عبدالرضا، و دیگران (۱۳۸۶). «تولید علم ایران در سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۰۶ بر اساس آمار پایگاه‌های موسسه اطلاعات علمی (آی.اس.آی)». فصلنامه کتاب، شماره ۷۱ (پاییز).

منابع لاتین

Dutt, B., Garg, K.C., & Bali, A. (2003). *Scientometrics of the international journal. Scientometrics*, Scientometris, 56, No.1, 81-93.

Garcia, p. et al. (2005), Evaluation of Spanish Scientific Production In International Obstetrics And Genecology Journals During The Period 1986-2002, *European Journal Of Obstetrics &*